

OG'IZ BO'SHLIGIDA KEKSA VA QARI YOSHDAGI O'PKA SILI BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA KELIB CHIQUADIGAN SHIKASTLANISHLARNI DAVOLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Toshtemirova Mohira Mahmud qizi

SamDTU Terapevtik stomatologiya kafedrasida assistenti

Husanov Azamat Alisher o'g'li

Ibodullayev Xayrulla Xaydarqul o'g'li

Zoyirov Tulqin Elnazarovich

talaba

Annotatsiya

O'pka tuberkulyozi (TB) global sog'liqni saqlash muammosi bo'lib, uning keksa odamlar orasida tarqalishi yoshga bog'liq fiziologik o'zgarishlar va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan kasalliklar tufayli o'ziga xos murakkabliklarni keltirib chiqaradi. Bundan tashqari, keksa bemorlarda o'pka sil kasalligi va og'iz bo'shlig'i lezyonlari o'rtasidagi murakkab munosabatlar diagnostika va davolashni murakkablashtiradi. Ushbu maqolada biz keksa odamlarda o'pka sil kasalligi va og'iz bo'shlig'i lezyonlarining murakkab o'zaro ta'sirini ko'rib chiqamiz va ushbu o'zaro bog'liq sog'liq sharoitlarini davolash samaradorligini oshirish strategiyalarini o'rganamiz.

Kalit so'zlar

Keksa aholi, o'pka tuberkulyozi, surunkali kasalliklar, fiziologik o'zgarishlar, og'iz bo'shlig'i.

Keksa aholi xususan, 65 yoshdan oshgan odamlar, immunitet tizimining yoshga bog'liq o'zgarishi, surunkali kasalliklarning ko'proq tarqalishi va hayot davomida sil qo'zg'atuvchisi bilan ta'sir qilish ehtimoli tufayli o'pka sil kasalligiga nomutanosib ravishda ta'sir qiladi. Shu bilan birga, sil kasalligi bilan bog'liq bo'lgan og'iz bo'shlig'idagi yaralar, shilliq qavatning yallig'lanishi va orofaringeal ko'rinishlar ushbu demografik holatdagi klinik muammolarni yanada kuchaytiradi. Keksa bemorlarda o'pka sil kasalligi va og'iz bo'shlig'i lezyonlarining epidemiologik tendentsiyalari va klinik oqibatlarini tushunish moslashtirilgan tadbirlarni ishlab chiqish va davolash natijalarini yaxshilash uchun juda muhimdir.

Yoshga bog'liq fiziologik o'zgarishlar, jumladan, immunitet tizimining qarishi, dori almashinuvining o'zgarishi va shilliq qavatning chidamliligining pasayishi keksa odamlarda o'pka sil kasalligi va og'iz bo'shlig'i bilan bog'liq lezyonlarni tashxislash va davolashga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu o'zgarishlar atipik klinik ko'rinishlarga, kechiktirilgan tashxisga va silga qarshi dori-darmonlarni qabul qilish va toqat qilishda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, keksa odamlarda mavjud bo'lgan tibbiy sharoitlar va polifarmatsiya davolanishga yaxlit va bemorga yo'naltirilgan yondashuvni talab qiladi.

Keksa yoshdagi bemorlarda o'pka sil kasalligi va og'iz bo'shlig'i lezyonlarining birgalikda paydo bo'lishi silning og'iz orqali namoyon bo'lishini aniqlash va boshqarishda murakkab muammolarni

keltirib chiqaradi. Og'iz bo'shlig'i lezyonlari keksa odamlarda tez-tez uchraydigan boshqa og'iz kasalliklari bilan bir-biriga mos keladigan alomatlar tufayli noto'g'ri yoki noto'g'ri tashxis qo'yilgan bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, silga qarshi dorilarning og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining sog'lig'iga potentsial ta'siri va keksa bemorlarning umumiy sog'lig'i va farovonligini yomonlashtiradigan og'iz bo'shlig'i lezyonlari xavfi kompleks va kompleks davolash yondashuvlarini talab qiladi. Keksas yoshdagi odamlarda o'pka sil kasalligi va ular bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i lezyonlarini davolash tibbiy, stomatologik va ijtimoiy yordam xizmatlarini birlashtiradigan yaxlit yondashuvni talab qiladi. Pulmonologlar, stomatologlar, geriatrlar va ittifoqdosh sog'liqni saqlash mutaxassislarini o'z ichiga olgan multidisipliner yordam guruhlari davolash rejalarini optimallashtirish va keksa bemorlarning turli ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o'ynaydi, bu ovqatlanishni qo'llab-quvvatlash, og'riqni boshqarish va psixo-ijtimoiy farovonlikni o'z ichiga oladi.

Silga qarshi dori-darmonlarga va og'iz bo'shlig'i lezyonlarini davolashga rioya qilish o'pka sili bilan og'rigan keksa bemorlarda ayniqsa muhimdir. Yoshga bog'liq kognitiv buzilishlar, cheklangan harakat va ijtimoiy izolyatsiya davolanishga rioya qilish uchun to'siqlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli, bemorga yo'naltirilgan aralashuvlar, masalan, soddalashtirilgan dori-darmonlarni qabul qilish rejimlari, g'amxo'rlik qiluvchilarni jalb qilish va jamiyatga asoslangan qo'llab-quvvatlash dasturlari davolanishga rioya qilish va ijobiy davolanish natijalarini rag'batlantirish uchun juda muhimdir.

Diagnostika texnologiyalaridagi yutuqlar, shu jumladan sil va og'iz bo'shlig'i lezyonlari uchun tibbiy yordam ko'rsatish punktlari sinovlari keksa bemorlarni erta aniqlash va individual davolashni rejalashtirishni yaxshilashga va'da beradi. Bundan tashqari, teletibbiyot platformalari va raqamli sog'liqni saqlash yechimlari ixtisoslashtirilgan tibbiy yordamdan foydalanish imkoniyatini oshirishi, davolanishga javobni masofadan kuzatish imkonini berishi va bemorlar va parvarish qiluvchilar uchun ta'lim resurslarini taqdim etishi mumkin.

Erta aniqlash va diagnostika. Keksas bemorlarda o'pka sili bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i lezyonlarini o'z vaqtida aniqlash tegishli davolash tadbirlarini boshlash uchun asosiy hisoblanadi. Biroq, yoshga bog'liq og'iz bo'shlig'i kasalliklari bilan bir-biriga mos keladigan alomatlar va sil bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i belgilarining potentsial atipik namoyon bo'lishi yuqori klinik shubha va og'iz bo'shlig'ini keng qamrovli tekshirishni talab qiladi. Bundan tashqari, stomatologlar va birlamchi tibbiy yordam ko'rsatuvchi provayderlar sil kasalligi bilan bog'liq og'iz lezyonlari tashxisini tasdiqlash uchun zarur bo'lsa, to'liq og'zaki baholash va biopsiyalarni o'tkazishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Sil kasalligi va og'iz bo'shlig'i lezyonlarini tibbiy yordam punktida tekshirish kabi diagnostika yutuqlari erta aniqlash va maqsadli davolanishni tezda boshlashga yordam beradi va shu bilan ushbu o'zaro bog'liq sog'liqni saqlash sharoitlarini umumiy boshqarishni yaxshilaydi.

Integratsiyalashgan parvarish modellari. O'pka sili va og'iz bo'shlig'i bilan bog'liq lezyonlari bo'lgan keksa bemorlarga pulmonologlar, stomatologlar, geriatrlar va ittifoqdosh sog'liqni saqlash mutaxassislarini birlashtirgan kompleks va muvofiqlashtirilgan yordam ko'rsatish modellaridan katta foyda ko'radi. Ushbu yondashuv tizimli va og'iz bo'shlig'i salomatligining o'zaro bog'liqligini tan oladi va davolash rejaları keksa odamlarning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirilishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, sog'liqni saqlash fanlari o'rtasidagi hamkorlik silga qarshi dorilar va og'iz bo'shlig'idagi lezyonlarni boshqarish uchun ishlatiladigan dorilar o'rtasidagi potentsial dori o'zaro

ta'sirini aniqlashga imkon beradi, shu bilan salbiy ta'sirlar xavfini kamaytiradi va davolash natijalarini optimallashtiradi. Bundan tashqari, keksa bemorlarning ko'p qirrali ehtiyojlarini qondirish va davolanish vaqtida ularning umumiy farovonligini yaxshilash uchun parvarish rejalariga ovqatlanishni qo'llab-quvvatlash, og'riqni boshqarish va psixososyal aralashuvlarni kiritish juda muhimdir.

Bemorga qaratilgan aralashuvlar. O'pka sili va og'iz bo'shlig'i lezyonlari bo'lgan keksa bemorlar ko'pincha davolanishga rioya qilish va umumiy salomatlik natijalarini buzishi mumkin bo'lgan noyob muammolarga duch kelishadi. Kognitiv buzilishlar, cheklangan harakatchanlik va ijtimoiy izolyatsiya davolanishga mos kelishiga to'sqinlik qiladigan va bemorga yo'naltirilgan aralashuvni talab qiladigan omillardan biridir. Dori-darmonlarni qabul qilish rejimlarini soddalashtirish, mavjud formatlarda ta'lim resurslarini taqdim etish va davolashni boshqarishga g'amxo'rlik qiluvchilarni jalb qilish davolanishga rioya qilishni qo'llab-quvvatlash va bemorlarning faolligini oshirish uchun muhim tashabbusdir. Bundan tashqari, jamoaga asoslangan qo'llab-quvvatlash dasturlari va tengdoshlar tarmoqlari bebaho ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni ta'minlashi, izolyatsiyani kamaytirishi va keksa bemorlarni davolash safarlarida faol ishtirok etishlari mumkin.

Innovatsion sog'liqni saqlash texnologiyalari. Sog'liqni saqlashning innovatsion texnologiyalarining integratsiyasi keksa bemorlarda o'pka sili va ular bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i lezyonlarini davolashda inqilob qilish uchun va'da beradi. Telemeditsina platformalari masofaviy maslahatlar va kuzatuvlarni amalga oshirish imkonini beradi, shu bilan transport yoki harakatlanish muammolariga duch kelishi mumkin bo'lgan keksa odamlar uchun ixtisoslashtirilgan yordamdan foydalanish imkoniyatini oshiradi. Davolanish javobini va dori-darmonlarga rioya qilishni masofadan kuzatishni osonlashtiradigan raqamli sog'liqni saqlash yechimlari real vaqtda klinik tushunchalarni beradi va parvarishning uzluksizligini oshiradi. Bundan tashqari, keksa bemorlar uchun mo'ljallangan ta'lim dasturlari va onlayn resurslar ularga og'iz bo'shlig'i salomatligini faol boshqarish va davolash tavsiyalariga amal qilish uchun bilim va vositalar bilan ta'minlash imkonini beradi. Sog'liqni saqlash texnologiyalaridagi ushbu yutuqlardan foydalanish parvarishdagi bo'shliqlarni bartaraf etishi, bemorlarning imkoniyatlarini kengaytirishi va o'pka sili va og'iz bo'shlig'i lezyonlari bo'lgan keksa odamlarda davolash samaradorligini optimallashtirishi mumkin.

Davolashga ko'p qirrali yondashuv. O'pka sili bilan og'rikan keksa bemorlarda og'iz bo'shlig'i lezyonlarini davolashga xos bo'lgan murakkabliklar ularning sog'lig'iga bo'lgan ehtiyojining turli o'lchamlarini ko'rib chiqadigan ko'p qirrali va individual yondashuvni talab qiladi. Yoshga bog'liq fiziologik o'zgarishlar, qo'shma kasalliklar va psixo-ijtimoiy omillarni hisobga olgan holda davolash rejalarini moslashtirish davolash samaradorligini va optimallashtirishda muhim ahamiyatga ega. davolash bilan bog'liq asoratlarni minimallashtirish. Bundan tashqari, sog'liqni saqlash xodimlari, bemorlar va ularga g'amxo'rlik qiluvchilar o'rtasida ochiq muloqot va hamkorlikda qarorlar qabul qilishni rivojlantirish keksa odamlarning davolanish yo'li davomida qadr-qimmatini va avtonomiyasini qo'llab-quvvatlaydigan bemorga yo'naltirilgan parvarish axloqini targ'ib qiladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, keksa yoshdagi o'pka sili bilan og'rikan bemorlarda og'iz bo'shlig'i lezyonlarini davolash samaradorligini oshirish ushbu aholining kasallilariga alohida yondashuv talab etadi. Kasallikni erta aniqlash va tashxis qo'yish, integratsiyalashgan parvarish modellari, bemorga yo'naltirilgan diagnostikalar va innovatsion sog'liqni saqlash texnologiyalarining birlashuvi hamda

qo'shma davolanish natijalari samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Keksa odamlarning alohida ehtiyojlarini hisobga olgan holda ular ko'p jihatli yondashuvni qo'llagan holda, tibbiyot xodimlari o'pka sili va og'iz bo'shlig'i bilan bog'liq lezyonlarning davolashni yengillashtirishi va bu bemorlarning hayot tarzini yaxshilashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Caraux-Paz, P., Diamantis, S., de Wazières, B., & Gallien, S. (2021). Tuberculosis in the Elderly. *Journal of Clinical Medicine*, 10(24), 5888.
2. World Health Organization. (2020). Target product profiles for tuberculosis preventive treatment. World Health Organization.
3. Crevel, R., & Critchley, J. A. (2021). The interaction of diabetes and tuberculosis: translating research to policy and practice. *Tropical Medicine and Infectious Disease*, 6(1), 8.
4. Bongomin, F., Asio, L. G., Baluku, J. B., Kwizera, R., & Denning, D. W. (2020). Chronic pulmonary aspergillosis: notes for a clinician in a resource-limited setting where there is no mycologist. *Journal of Fungi*, 6(2), 75.
5. Baluku, J. B., Nuwagira, E., Bongomin, F., & Denning, D. W. (2021). Pulmonary TB and chronic pulmonary aspergillosis: Clinical differences and similarities. *The International Journal of Tuberculosis and Lung Disease*, 25(7), 537-546.
6. Kakhorovna, R. B., Amriddinovna, S. S., Khikmatullayevna, M. M., & Girl, A. G. C. (2023). PHARMACOTHERAPY: MEDICINES USED FOR DISEASES. *International Journal of Medical Sciences And Clinical Research*, 3(12), 28-33.
7. Kakhorovna, R. B., Amriddinovna, S. S., Khikmatullayevna, M. M., & Girl, A. G. C. (2023). PHARMACOTHERAPY: MEDICINES USED FOR DISEASES. *International Journal of Medical Sciences And Clinical Research*, 3(12), 28-33.
8. Kakhorovna, R. B., & Khikmatullayevna, M. M. (2023). IMPROVING THE SURGICAL METHOD OF SCAR MICROSTOMY. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(9), 300-304.